

...però, "ROCABRUNA" viu!

(CRONICA D'UN GRA D'ARENA)

Ara, amb el desenllaç tan a prop, tot és molt més senzill, trist i cruel.

Vull imaginar-me que fou d'una altra manera: Estava assegut en un balancí en el porxo de casa seva rellegint "ALICIA EN EL PAIS DE LAS MARAVILLAS", amb una mà jugava amb una d'aquelles boles trepitja-papers de vidre transparent; tot d'una la mà la va deixar caure rodolant mentre, en el seu interior, la blanca neu anava cobrint una casa amb porxo que tenia una inscripció: "GOLCONDA", de la seva boca va sortir una última paraula: "ROCABRUNA" (que el vent "serè" es va endur ràpidament cap al mar i després mar endins escampant-se per la Mediterrània fins arribar a Taormina). També, podríem creure que fou, caient el seu cap damunt d'una de les seves velles màquines d'escriure mentre el mar continuava restant allà baix, darrera la finestra, i en el paper hi havia una última paraula (amb les consonants estranyament subratllades): "TORNAREM"(1).

Ja ho havíem dit d'altres vegades, la realitat és, sovint, menys poètica: el RAUL ha mort.

ELL (en RAUL)

Tenia 39 anys. Havia nascut a Badalona (També podríem fantasmar dient que iniciava un itinerari molt peculiar a Toríno, a Itàlia), estudià Filosofia i Lletres (on va conèixer la Mercè), va donar classes prou temps a l'Institut de Santa Coloma de Gramenet i en algunes escoles privades. Varen tenir el Karim; i, aquests darrers anys, es dedicà exclusivament a la seva gran dèria: escriure. I, des de Toríno a Varese, Sondrio, Tarrento, Venezia, Padova, Verona, Milano, Pavia, Genova.

"Era respetuoso, inflexible, comprensivo crítico, ácrata y laborioso" (2), "hombre amable, que ama, conversa y pasea tranquilo" (3), i creia més en el "bien-ser" que en el "bienestar". Jo crec que era, sobretot, un gran conversador, les

hores passaven ràpidament saltant d'una frase a una altra o a una pel·lícula o a un quadre, i sorgia davant dels nostres ulls una curiosa coincidència, una estranya relació. Era un instant màgic. Sempre estava obert a tothom, cercava la confrontació constructiva d'idees amb la qual poder ampliar constantment l'espai cultural; parlava amb la mateixa estima d'aquell veí pagès a GOLCONDA, del paleta que la construí o d'aquell amic que acabava de publicar una novel·la. Només tenia amics. I ell procurava amanyagar-los.

Tan sols es preocupava per escriure, no feia "relacions públiques", no anava a reunions ni a còctels, tampoc cercava amistats interessants que li permetessin obrir amb major facilitat les portes del món editorial. Feia un treball de formigueta, escrivia sempre (una o diverses novel·les alhora, o intercalava algun text curt); s'obligava a una gairebé rígida jornada laboral.

No sortia a la televisió, i no tan com es mereixia en els mitjans de comunicació escrita, però la seva obra es difonia pel mètode més rudimentari i eficient: l'un ho deia a l'altre. El gran nombre d'amics que tenia li fèiem la tasca publicitària, comentàvem els seus llibres als nostres amics i als companys de treball. A vegades, algú que havia llegit un llibre seu l'escribia comentant-li les seves apreciacions... i es convertia automàticament en un nou element difusor de la seva obra. Una característica que sempre m'havia sorprès era que molts dels seus amics havien sigut alumnes seus (periodistes, locutors de ràdio, gent de teatre,...). En RAUL despertava apassionament.

I Parma, Bolonia, La Spezia.

Formàvem, amb ell, un perillós grupúscul que vivia "penjat d'un somni": els "locos de la colina" (4).

Quan el van operar, la clínica es va omplir d'amics (de "palomas", diria ell) algun va venir de Madrid i d'altres telefonaven de París, Brussel·les o Lon-

dres. Un dia, una de les infermeres li va preguntar a la Mercè: "¿Su marido es alguien?". No era usual l'expectació que havia despertat aquell (desconegut?) malalt.

L'ESCRIPTOR (en RAUL RUIZ)

Tenia la sensibilitat del qui desitja "llamar a cada ola por su nombre" (5). "Yo me dedico a pasear, leer, charlar con los amigos. En cualquier momento, zas surge la idea que puede ser desarrollada... Pues bien, entonces me pongo manos a la obra: escribo unas cuantas páginas y si he encontrado el tono... empieza una labor durísima de investigación, de configuración psicológica de los personajes de verosimilitud narrativa... No sé el momento en que acabaré, pero sé que voy a ir llenando páginas y páginas..." (6).

"Foto a l'ermita de la Verge (bruna) de la Roca. 1981 MARTÍ ROM (J.M.)"

Els "locos de la colina" busquen la comunicació: oralment (amb els amics) i escrivint (desitjant trobar nous amics).

Enrera ha deixat una considerable producció literària: ha publicat cinc novel·les, dos llibres de poemes, altres dos gairebé inclassificables (de capítells i cinema),...i narracions curtes o textos d'assaig o crítica literària a: "EL PERIODICO", i "QUIMERA" (regularment), i a "DESTINO", "ABC",... Però sobretot ha deixat admiració. La terrible desgràcia ha estroncat el que hauria estat una més fructífera i àmplia obra literària.

I Pisa, Firenze, Livorno, Volterra, Siena Grosseto.

Era un lletraferit, tenia una veritable passió per la cultura en general i més concretament per la literatura. Sempre estava rodejat de llibres. "Persevero en el placer antiguo de abrir libros con mis propias manos y abandonarme a la aventura gozosa y útil de rehacerme" (7) I estimar frases (escrites perquè algú les recordi i les incorpori a les seves sensacions). La realitat quotidiana que ens envolta, poc a poc, va adquirint noves formes pels nostres ulls. Cal decisió i un continu aprenentatge per aconseguir aquella mirada del idiota que en RAUL teoritzava partint d'una frase de Cortázar: "La idiotez debe ser eso: poder estusiasmarse todo el tiempo por cualquier cosa que a uno le guste..."; amb aquesta curiosa definició en RAUL volia reivindicar la mirada del qui veu el món per primer cop, del qui descobreix els esquemes pre-establerts, les convencions (estètiques),... "En la mirada de un idiota descubrí los mundos que hay tras los mundos..." (8). I, llavors és quan afloren aquells instants màgics plens d'excitació per una meravellosa coincidència, per inversemblants realitats; la quotidianitat i aquest nou espai (intelectual) desitgen entrecreuar-se. "Rescato así en el folio, los instantes que querían deshacerse en la nada, ser niebla apenas..." (9). A continuació, es produeix una sensació contradictòria: "Lo que uno escribe es prescindible, es adorno, mero capricho de una línea sin función. Y, sin embargo, comprobar asimismo que la realidad se

enriquece con estos poemas... se multiplica" (10). Parteix de la realitat per retornar a ella, però modificant-la parcialment. Després, el lector sols necessita deixar-se endur "mar endins" (en una mena de viatge interior) pel fort "serè" dels seus textos.

I Orvieto, Ancona, Perugia, Viterbo. Ell mateix en un text sobre Joan Miró ("EL PERIÓDICO") remarcava una frase d'aquest que podria resumir el seu propi esperit: "doneu-me colors i reinventaré el món".

EL SEU SOMNI : " ROCABRUNA ".

Fa prop de vint anys que venia a Mont-roig; primer, perquè aquí era on estiu-ajava la Mercè (i jo, al costat de casa seva) i després, ja regularment al llarg de tot l'any a la seva casa de "Les Pobles" (entre la carretera i la via del tren, i a mig camí entre la "Caseta del rellotge" i la riera de Riudecanyes), que ell va batejar literàriament amb el mític nom de "GOLCONDA".

A vegades em comentava la meua sort: de de Barcelona fugia cap a Mont-roig la terra del meu pare i avis; em sentia arrelat a una terra, a un lloc. Ell, de pares emigrants, havia viscut a Badalona i Barcelona. A Mont-roig, poc a poc, hi va anar trobant un cert caliu, un entorn més a prop de la mida de l'home. I, com tots nosaltres, va començar a estimar els garrofers, els olivers, el cant dels grills, el so del mar a la nit, les roques postes de sol de tardor, els vents típics (garbí, serè).

La realitat configurada en el món de les idees (en els seus llibres) es pot definir amb una paraula: la mediterraneïtat. "Amor por las cosas muy pequeñas y las muy grandes... trascendencia a la hora de ver el mar, de presenciar la maravilla de un olivo contra el azul del cielo, de observar el orgullo de una libélula... el mundo existe por nuestra presencia: al mirarlo, al tocarlo, al aspirarlo... Una puesta de sol es bella, porque la miramos. La intención estética se la hemos puesto nosotros..." (11). I, l'expressió més a prop d'aquest món mediterrani era (i és): MONT-ROIG.

Aquest espai geogràfic vivencial (la Mediterrània) paulatinament va anar adoptant forma literària en la ment d'en RAUL, i van començar a nèixer alguns textos o a sortir referències en els seus llibres. I el va anomenar: ROCABRUNA. (12)

I Roma, Tívoli, L'Aquila, Pescara, Foggia, Benevento, Scanno, Monte Casino, Napoli.

ROCABRUNA per ell és un poble mediterrani. Sorgeix de la confluència d'una terra que comença a estimar (MONT-ROIG) i dels camins de la seva ment. Aquests, jo crec que s'inicien en aquell poblet anomenat CALABUCH de la pel·lícula de mateix nom (de Berlanga), on un savi vellet americà s'amaga fugint de "l'espai urbà modern", cercant la felicitat de les coses senzilles, i on s'integrarà ràpidament i planera.

Jo, al llarg d'aquests anys, he tingut la sort de "viure" a ROCABRUNA, d'estar molt a prop d'ell quan intensivament aprofitava els tres mesos d'estiu per avançar o acabar alguna novel·la. Junts hem estimat aquell boig de la garibaldina vermella que a principis de segle baixava corrent pel camí de la "Caseta del rellotge" cap al mar (Com ara també ho feia ell); Miró ha estat el nostre punt de partida. He somniat en aquell eixam de papallones que parla Perucho que van congregar-se al "Mas Miró", i que en RAUL deia que formaven part de la in-existent "CONSTEL·LACIÓ núm. 24", la de la M. (13)

"No querían que la gente se sentara de esta manera, sin hacer nada, meciéndose y hablando. La gente hablaba demasiado. Y tenía tiempo para pensar. Entonces, eliminaron los porches. Y también los jardines..." (14). Molts dels seus amics també han viscut "ROCABRUNA" sopant alguna nit d'estiu al porxo de GOLCONDA, han escoltat (amb ell) el soroll del tren o li hauran sentit explicar històries de MONT-ROIG / ROCABRUNA: com l'entranyable d'en "Juanillo" (que ell també va conèixer) (15), o algunes del Mont-roig de principis de segle extretes del llibre del meu avi Cisquet Rom.

I Monticchio, Paestum, Vallo della

Lucania, Potenza.

GOLCONDA era per mi, un lloc de trobada: de la literatura (ell) i el cinema (jo). Ens traspassàvem "estimacions" com nens intercanviant-se cromos: BORGES (la crònica de textos inexistent, els miralls i laberints), HITCHCOCK (la capacitat de narrar cinematogràficament qualsevol fet inversemblant), MAGRITTE (el realisme fantàstic dels seus quadres), PASOLINI (ell mateix, el seu compromís social), WELLES (la genial "Ciudadano Kane" i aquella paraula màgica: "Rosebud"), SCIASCIA (per Sicília, la Màfia i tot l'Ital·lia), WOODY ALLEN (lúcid i ple de neures, però sempre rebutjant els psiquiatres), les cançons d'en SERRAT, la MARIA DEL MAR i el SABINA, la bellesa de la decadència de "MUERTE EN VENECIA", de Visconti, la "Biblioteca" de "EL NOMBRE DE LA ROSA" de Eco, aquell pintor que lentament i parsimoniosament escriu lletra a lletra el nom d'una barca ("ESPERANZA") a "CALABUCH", o aquella frase mig inventada de la pel·lícula "EL HOMBRE QUE MATO A LIBERTY VALENCE" de John Ford.

Temps enrera (i diverses vegades) li havia comentat que, per mi, una de les frases que més m'havien captivat del cinema era la que es deia al final d'aquesta pel·lícula de Ford ("En el Oeste, cuando la leyenda es más bella que la verdad, imprimimos la leyenda"). Ara fa un any, un dia em va comentar que la utilitzaria en la novel·la que estava escrivint (16). Un temps després, van anunciar que la passarien per televisió; i, llavors, ens vam adonar que havia modificat substancialment la frase. Deien realment: "Esto es el Oeste señor, y cuando los hechos se convierten en leyenda no es bueno imprimirlos". Ambdós vam estar d'acord que ens agradava més tal com pensàvem que era. Era més captivador que la llegenda (la ficció) aconseguís una aparença de realitat al reproduir-se en un text.

Seria bonic que succeís quelcom semblant, d'aquí a uns anys, amb MONT-ROIG i ROCABRUNA.

EL MALSON

"... partid en realidad hacia tierras = que configure vuestra imaginación... delinead un horizonte que os mueva a su conquista; ubicad costas a donde dirigir las proas de vuestro entusiasmo; gozad, singladura a singladura, con los azules de cada instante; provocad una nueva era; engendrad dioses".

Així acabava l'Encíclica que Sixte VI dedicava a "toda la juventud y, por extensión, a todos los hombres y mujeres que aún conservan su capacidad para el entusiasmo", i que crec que pot condensar l'esperit que tenia en RAUL enfront la vida.

A l'estiu del 86 havia tornat de donar una conferència sobre la seva obra a una de les seues de la "Universidad Menéndez y Pelayo" (17), acabava d'escriure el meravellós conte per nens (i grans) "LA LLAVE QUE BRILLA" i treballava intensament en la novel·la "HAY UN LUGAR FELIZ LEJOS, MUY LEJOS". Però, darrerament li començava a assetjar forts maldecaps.

Havia rebut una molt grata convocatòria. El Ministerio de Cultura el citava a Madrid (juntament amb Vázquez Montalbán i Montserrat Roig) per participar en un vídeo que sobre la literatura espanyola s'anava a distribuir per les universitats europees.

I Sapri, Scanzano.

Continuava avançant en la novel·la, cercant NEVERTOWN: aquella mena de "ciudad del nunca jamás", aquell lloc feliç molt lluny... I un dia (a principis de novembre), et telefonen i et diuen: El RAUL estava a casa seva i ha caigut perdent el coneixement, ara està a la residència de Bellvitge. Molts pocs dies després li van fer allò que s'anomena una perillosa operació.

El mal del segle, aquell que gairebé ningú no gosava anomenar i que té (en castellà) nom de signe astrològic, es va apoderar del seu cap. Tothom estava amb ell Patiem per ell, que no amb ell (doncs ens donava una lliçó d'increïble = serenitat).

Sovint, elements de la nostra vida quotidiana ens remetien a ell: davant de la clínica on l'havien operat, una tanca publicitària ens interrogava casualment: "I el teu cervell, què menja avui?", tot recomanant-nos que llegim llibres. El pensament ens portava el record del paral·lel cas d'en MIQUEL FERRE (professor, poeta, i d'una edat similar); el "veiem" passejant del braç de la Gemma dos estius enrera (1985) per la

platja davant de casa (18). O anàvem a veure la última pel·lícula de Woody Allen ("HANNAH Y SUS HERMANAS") i ens sorprenien amb el diagnòstic del mateix mal (i també al cap) del personatge central; i tothom reia els mil i un embolics i nosaltres restàvem seriosos, intranquils pensant si un dia ell decidia anar-hi. "El azar es la ceremonia del Universo" (19)

L'operació va ésser per ell, únicament un parèntesi d'inactivitat. Ràpidament (desembre i gener) va acabar "HAY UN LUGAR FELIZ..." i va escriure "EL CEREBRO DEL IDIOTA Y LA AMISTAD", una narració curta que filtra esperança ("E...S...P...E...R...A...N...Z...A...") i il·lusió sobre aquest terrible episodi que li acabava de succeir (es reproduceix a continuació d'aquest text).

Ha sigut un llarg, molt llarg, hivern. Els amics cercàvem qualsevol motiu per anar-lo a veure. Li van publicar el llibre de Sciascia que amb tanta estima va traduir; i li van reeditar el "SIXTO VI..." (Una altra editorial, fet prou inusual). La "greu malaltia" anava avançant, era ja irremeiable.

Mentre, ell continuava preparant projectes, parlant de les seves "estima-

cions", del desig d'anar aviat (a l'estiu) a MONT-ROIG, a GOLCONDA. I, sobretot comunicant entusiasme en la vida, en el treball cultural; convidant-nos a gaudir amb els blaus de cada instant. La seva = presència i estat d'ànim eren exemplars; mai un mal moment, una paraula tèrbola, ni un pèl d'amargor. Tots ens preguntàvem si ho sabia, si se'n adonava de la seva davallada física.

Esbossàvem junts un guió per un curtmetratge sobre el personatge de "ALICIA" a Barcelona. Recordàvem que vivíem en "el temps de la desaparició de les llurnes" que deia en Pasolini. O bé, un dia m'ensenyava una fotografia de quan ell jugava a futbol amb el juvenil del Barça (a l'antic camp de Les Corts) i amb un espectacular salt envia la pilota en "vaselina" per damunt del porter... "no debería contarle, pero no fue gol, pasó rozando el larguero como dicen las crónicas"; una lesió de menisc va truncar, potser, una carrera futbolística i va possibilitar el naixement d'un escriptor.

Amb l'inici de l'estiu, tot es va anar desencadenant ràpidament. Pels voltants de sant Joan es va fer realitat

la seva il·lusió d'anar a GOLCONDA. La revista de literatura "QUIMERA" li va dedicar un ampli informe de 18 pàgines sota el títol genèric de "EL MUNDO DE RAUL RUIZ" (20). Un o dos dies a la setmana, el duïen a Barcelona a continuar les sessions a la clínica. Encara va aconseguirde tornar a visionar (per televisió) el tan estimat "CIUDADANO KANE" d'Orson Welles. A mitjans de juliol sortien publicats (alhora): "HAY UN LUGAR FELIZ..." i "DISCURSO...". En el suplement sobre llibres de "EL PAIS" (23 de juliol) sortia una àmplia crònica sobre aquests dos llibres. Dos dies abans havia ingressat a la clínica Corachán de Barcelona; era el principi de la fi. El malson s'estava fent realitat.

I finalment, aquella "llarga i penosa malaltia" va concloure la matinada del 18 d'agost; casualment, nou mesos després d'aquella operació. En aquell moment en que "la muerte es azul" (21), tinc la certesa de que els seus estimats personatges: Flavio Alvisi, Daniel Dickinson, Arnaldo de Montferrat, Sixto VI, Schiavon,... estaven amb ell.

Un refrany del temps dels més vells de ROCABRUNA diu: "El cel està ple de miralls.

I Cosenza, Catanzaro, Isole Lipari i Taormina. (22)

FJ (lluny, molt a prop)

"Todo poema es un testamento y nadie debe dejar la desesperanza como herencia" (23).

"Mientras unos labios se aproximen a otros labios, mientras unos labios busquen el borde de una taza o de una copa, mientras unos labios recuerden historias de otros labios..., este álbum permanecerá abierto al añadido, al poema que ya no es poema, sino fórmula minúscula del gozo mismo, de la existencia misma, de este BLANDO, DULCE Y TIerno DISCURSO DE VIVIR.

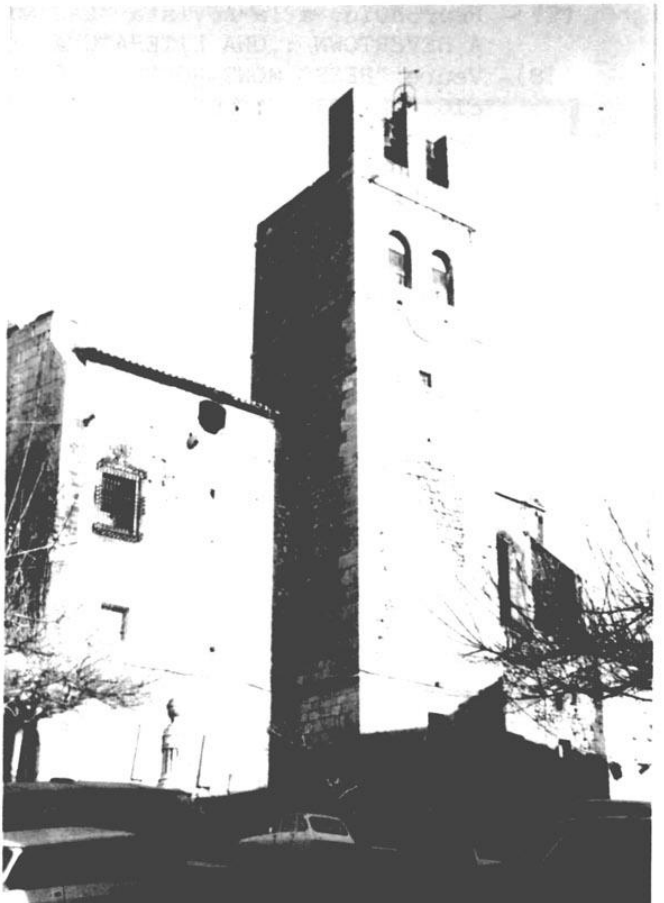
Incluso disfruto ya de la grata imaginación de que, cuando cese mi vida, quien quede gozará de mi recuerdo." (24)

"Hasta aquí mi grano de arena. ¿Para cuando las dunas?" (25)

ADDENDA

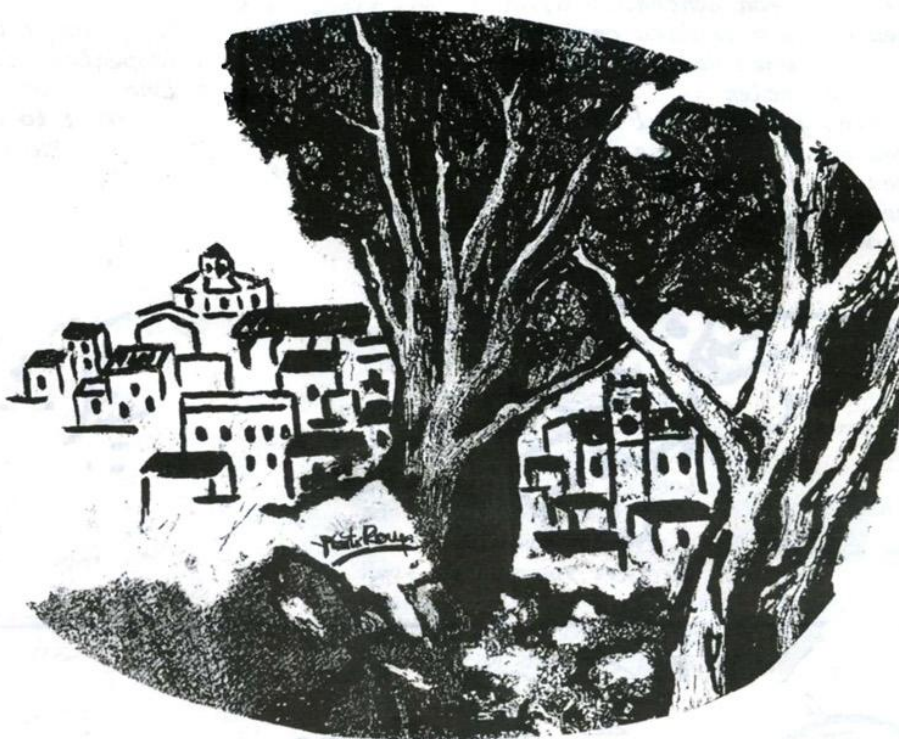
En els dies que preparava aquest text, va sortir una entrevista a Woody Allen a "EL PAIS" (23 d'agost). A la pregunta del periodista de "¿qué inscripción pondría en su tumba?", aquell contestava: "NO MERECEJA TERMINAR ASI".

MARTÍ ROM (J.M.)

Raúl Ruiz

Rocabruna

ressò

INTRODUCCIÓ

Aquest és una anàlisi del cicle narratiu "ROCABRUNA" d'en Raul Ruiz; per la seva llargada, es publicarà en diversos capítols.

Intenta descobrir, aprofundir, entusiasmar. Els tres textos bàsics que componen aquest cicle, es varen publicar anteriorment a "RESSÒ" (números 13, 14, 15, 17, 19 i 20).

En el número 22 -setembre 87- en el

text dedicat a la mort d'en Raul, ja vaig fer una primera aproximació al tema "ROCABRUNA" (que pot resultar complementari del que ara es publica). Al seu moment també donarem una completa bibliografia de l'obra d'en Raul.

En el número 24 (abril 88, pàg. 13) hi trobareu el pròleg i el capítol primer del seu darrer llibre publicat, aquell conte infantil "LA LLAVE QUE BRILLA".

ROCABRUNA :

UN CICLE INEXISTENT, UN POBLE INCREÏBLEMENT VERSEMBLANT

"... aunque en el recóndito tiempo abatido de nuestra razón
aceptemos con tristeza que la utopía
es ese pueblo jamás visto,
que guarda eternamente
un paisaje para nuestra fuga"

("Cuentema por una utopía", del llibre "Cuentemas", pàg. 63)

Rocabruna és un cicle narratiu que Raul Ruiz va deixar sense acabar. Rocabruna és el nom d'un poble que condensa la "mediterraneïtat", una forma (desitjada) de mirar, copsar i viure dels que estem per aquestes latituds, al voltant d'aquesta mar situada en el bell mig de la terra.

ROCABRUNA : 3 ½

Tres narracions curtes publicades: "Los vagabundos y el profesor Ribalta", "El Diaño" i "El farero de marina", un text inacabat sobre "el profesor Ribalta", diverses notes de treball, i un conjunt de referències i comentaris escampats pels seus llibres, és tot el que ens queda d'aquesta proposta de cicle narratiu.

Des de 1981, pausadament i plàcida, fins poc abans de morir (1987) havia estat escrivint aquells textos i redactant notes per d'altres futurs. Els amics més propers hem anat veient com s'anava configurant aquest poble inventat (que no irreal), amb el seus carrers i habitants. Era una proposta narrativa a llarg termini, inclús gosaria dir que la més ambiciosa (per la seva dimensió), del seu projecte literari; una obra oberta a diverses possibilitats.

A més d'haver definit a grans trets el nucli de les narracions previstes, la caracterologia dels "personatges" i altres detalls paral·lels i anecdòtics, havia pensat en l'aspecte formal de la proposta: cadascuna de les narracions del cicle Rocabruna presentaria una unitat en si mateixa sense continuïtat immediata d'acció o situació amb qualsevol d'altre i, per això, havia previst d'editar-les separadament i presentar-les dins d'una tapa-funda que englobaria aquest "món", aquest poblet mediterrani.

També pensava potenciar prou l'aspecte visual del cicle, i parlava de dues vessants: dibuixos que, a la manera d'un plànol turístic-cultural ens ensenyessin el poble i les seves rodalies, i treballar partint de fotografies reals per retocar-les muntar-les o dibuixar-hi damunt, per mostrar els diversos indrets característics de les narracions.

J.M. MARTÍ ROM

"ROCABRUNA":

RAUL RUIZ

UN CICLE INEXISTENT, UN POBLE INCREÏBLEMENT VERSEMBLANT.

LA MEDITERRÀNIA

Estimava aquesta mar, les seves cultures primigènies que ens han determinat aquesta manera nostra d'ésser; coneixia prou les diferents terres que l'envolten encerclant-lo..., estimava la cançó d'en Serrat i el nom i les cançons de la Maria del Mar Bonet (1).

El seu "univers" mediterrani presenta dos aspectes ("mons"): el cicle "TAORMINA" és el procés històric/cultural, és tot allò que ha determinat la realitat actual, és el passat, el substrate heretat, és una trilogia basada en un Dictador, un Papa i un cronista (escriptor-periodista) que reflecteix la col·lectivitat; és el "món" de les idees. Rocabruna és la realitat actual (d'aquest segle XX) i immediata, és la recerca de les arrels properes de l'entorn particular on vivim, les situacions i les històries quotidianes (o partint d'elles), és la individualitat, allò vivencial; és el "món" de la materialitat, de les coses petites que (sovint) no trascendeixen.

Són, respectivament: la "HISTÒRIA" i la "història".

Taormina i Rocabruna són dues idealitzacions del mateix context, representen a la Mediterrània. La "Història" ve concretada físicament per una illa: Sicília (on hi ha Taormina) situada a la zona central del mar. L'altre, la "història", té (com veurem després) quelcom de península: Península/Calabúch (de la pel·lícula de Berlanga), de quasi illa.

A Taormina, l'escriptor (Arnaldo de Montferrat), inicia un llarg itinerari, primer (poc definit) des d'una no esmentada vila provençal (on neix) fins a Torino; a partir d'aquí, un detallat recorregut pas a pas (jo diria lletra a lletra) el portarà, primer, fins a Viterbo i, a continuació, iniciant un altre període des de Roma a la mítica Taormina (2). Si un és un curiós observador se n'adonarà que aquest itinerari (la vida de l'escriptor) és el propi RAUL RUIZ.

El joc dels itineraris continuarà a la narració "El Diaño": "Muy probablemente fuera Croissant de Petritxol, después de la Primera Cruzada, quien -tras sus escalas en Taormina, Roma, Aix-en-Provence i Badalona- recalara en Rocabruna..." (3). Si aventurem que Aix-en-Provence podria ser el lloc de naixement d'Arnaldo, sabem que en Raul va nèixer a Badalona, i recordem que a "La peregrina y prestigiosa historia de Arnaldo de Montferrat" es diu que els pares d'Arnaldo eren de Rocabruna, haurem tancat aquest viatge (Rocabruna-Taormina-Rocabruna) de recerca de la "Història" per retornar a les arrels.

ROCABRUNA, EL POBLE

Durant gairebé uns vint anys en Raul s'havia anat impregnant de Mont-roig. Allí estiuejava la Mercè (i jo, sortosament, a la casa del costat, prop de l'estació del tren, vora la mar). Més tard, es varen fer una casa, un parell de quilòmetres més enllà, cap a Cambrils.

Mont-roig, el poble dels meus avis, del pare) té quelcom de curiós i estrany. Està en el Baix Camp, al seu voltant hi ha: Cambrils (a la costa), Montbrió i Vilanova d'Escornalbou (cap a l'interior), Colldejou (penjat a les muntanyes), Pratdip (perdut muntanyes endins, cap al sud i "descobert" per Peruchó a "les històries naturals") i Vandellòs (bum!) i l'Hospitalet de l'Infant (un altre cop a la costa). Amb un terme municipal considerablement gran cap a l'interior, deu tenir uns dotze quilòmetres de costa. El nucli de població està situat uns cinc terra endins.

A mi, sempre m'ha semblat singular aquesta situació de municipi de (molta) costa on el nucli del poble està lluny d'ella, on la gent (majoritàriament pagesos), viva pràcticament d'esquena al mar; col·lectivament tan sols es

desplaçaven a les poques casetes de prop del mar (on hi guardaven algun estri del camp o s'hi resguardaven del mal temps), per la Mare de Déu d'agost i sant Roc. Durant l'any, de tant en tant, els pagesos baixaven algun dia a treballar a les dolentes terres costaneres que les famílies deixaven en herència als fills segons o tercers. Fins als anys cinquanta no hi havia cap nucli mínimament poblat. Molt antigament sí que hi existí un casalt fortificat anomenat Miramar (o Guardamar); encara queden algunes ruïnes.

L'onada turística va crear aquell caos urbanístic horrorosament anomenat com "Miami-platja", nombrosos càmpings i un reguitzell de xalets. També cal esmentar que el poble està situat a un parell de quilòmetres de les muntanyes, la primera de les quals és una muntanya roja plena de coves (petites i grans) on hi han penjades a dalt de tot dues ermites: la petita dedicada a sant Ramon i, la gran, a la Verge (negra) de la Roca (a qui el poble professa una gran devoció).

Finalment, per acabar de configurar molt mínimament Mont-roig, podríem afegir que la tradició oral ens ha fet arribar històries molt antigues de quan "els moros" (un rei "moro" cau mort a la porta de l'ermita de la Verge, fulminat per un llamp diví), o més properes a les incursions dels àrabs o turcs (la darrera el 1743), o de les guerres contra els francesos i les carlines.

L'habitant de ciutat que per algun motiu particular comença a estimar l'indret on hi fa estades periòdiques (les vacances, alguns caps de setmana), descobreix lentament l'encant de copsar els temps passats; els pobles tenen una evolució més calmosa que les ciutats, hi han vells que contenen històries, és un món més tancat on tot té una dimensió més a l'abast de l'home, de la seva percepció i enteniment. És un model reduït on la "Història" esdevé "història", quotidianitat; on els llunyans noms dels grans personatges de la "Història" deixen pas a un avantpassat d'algun familiar, veí o conegut.

Diversos textos i un llibre, escrits pel meu avi Cisquet Rom, ens apropaven a aquell Mont-roig de principis de segle a aquelles contínues baralles entre el

"Centro Legitimista" i el "Centro Liberal", els dos casinos.

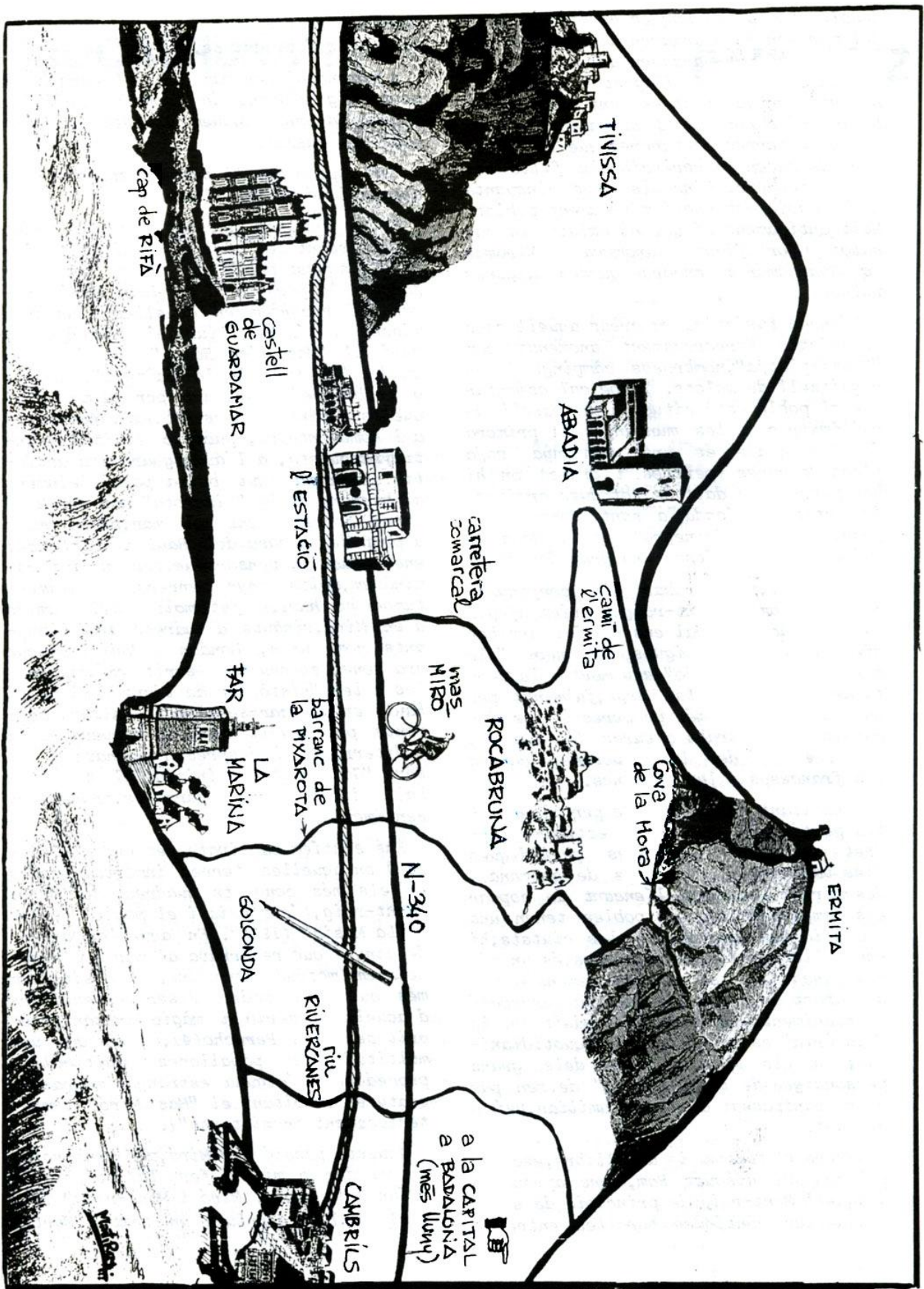
A més, nosaltres vam "viure" encara el Mont-roig d'abans de l'onada turística i això fa que tinguem aquesta "presència" del passat.

Vam copsar aquell temps d'abans de la desaparició de les lluernes.

Molts ens hem acostat emocionalment, ultrapassant les nostres petites vivències, a aquest poble del Baix Camp mitjançant la persona d'en Joan Miró. Encara el recordem en aquelles llunyanes misses a l'aire lliure, el diumenge al matí al "Mas d'en Romeu" (el del seu quadre "La casa de la palmera", 1918), o trobar-se'l caminant per algun d'aquells camins de "Les Pobles". Admiràvem a l'home íntegre, pacífic lluitador anti-franquista, a l'avantguardista artístic. El camí (que baixa paral·lelament al barranc de la "Pixarota") per on Miró anava corrents cap al mar, passa molt a prop de la casa del Raul i la Mercè; ens embadalia pensar que, per on ara caminàvem, molts anys enrera segurament també ho havien fet molts dels amics d'en Miró, vinguts d'indrets tan llunyants com París, London o New York, que ara tenen el seu nom escrit en majúscules a les "històries de l'art". El propi Raul, en aixecar-se al matí, baixava corrents per aquell camí, es banyava a la Mediterrània i després retornava a la seva "Golconda" per iniciar el seu treball diari: unir paraules, transmetre sentiments.

Ens sentíem captivats per estar ("viure") en aquelles terres immortalitzades en els més coneguts quadres de Miró: "Mont-roig, l'església i el poble" (1919) o "La Masia" (1922). En aquelles arrels de canyes que retornava al mar hi reconeixíem motius mironians. I desitjàvem més que res, poder ésser espectadors d'aquell quimèric i màgic instant, descrit per Joan Peruchó(4), en el que una multitud de papallones multicolors procedents d'alguna estranya migració, s'aturen envoltant el "Mas Miró" ("misteriosament inexistents").

Aquesta passió per Miró, per Mont-roig, em va dur a mi, a fer la pel·lícula "D'un roig encès: Miró i Mont-roig" 1979 i al Raul a escriure un text: "Martí,

Miró, Mont-roig: la constel·lació n^o24"(5)
I crec, que a pensar en una possible
(i mítica) Rocabrúna.

El referent físic més immediat de Rocabrúna és, sens dubte, aquest Mont-roig que estimem.

Rocabrúna està fortament arrelada a Mont-roig, però trascendeix més enllà de l'anècdota, pretèn encarnar a tots aquells poblets de la Mediterrània; esdevé el Taormina més proper que tenia en Raul.

En aquesta recerca del substracte de Rocabrúna, no es pot oblidar un context "imaginari" com és el de Calabuch. En Raul apreciava molt la pel·lícula de mateix títol d'en Berlanga (6); rodada en un paratge relativament proper a Mont-roig com és Peníscola (i prou conegut per nosaltres), ens presenta la vida

gairebé idíl·lica d'un poblet on s'hi amagarà un savi americà (un foraster) que fuig del món modern, dels avenços tecnològics. A Calabuch hi ha un far, un parsimoniós pintor del nom d'una barca, una escola, un -falsament autoritari- sergent de la guàrdia civil ..., en fi, un meravellós desordre on "todo el mundo hace lo que le gusta". Calabuch és l'ambient de Rocabrúna. Si Mont-roig eren les petites històries, Calabuch és el context general.

Arnaldo de Montferrat diu a "El tirano de Taormina": "he vivido a través de una historia que yo mismo iba narrando.. creo haber sido útil, creo haber cumplido" (7).

MARTÍ ROM (J.M.)

=====

GOLCONDA : " PALMERAS DE COLORES EN UNA NOCHE ESTRELLADA " (7).

NOTES:

===== (1) Per ell "la mediterraneidad" ("El tirano de Taormina", pàg. 113) és el sud allò líric. És "sensualidad", indolència, clima... Amor por las cosas muy pequeñas y muy grandes... transcendencia a la hora de ver el mar, de presenciar la maravilla de un olivo contra el azul del cielo, de observar el orgullo de una libélula, el movimiento rítmico de un campo de trigo... el mundo existe por nuestra presencia: al mirarlo, al tocarlo, al aspirarlo, el mundo adquiere existencia... una puesta de sol es bella, porque la miramos" (pàg. 122).

A "Hay un lugar feliz lejos, muy lejos" (pàg. 121) fa tota una declaració de principis: "sigo prefiriendo los caminos del Mediterráneo a las calles de Dublín".

(2) Veure "El tirano de Taormina", pàg. 188, on hi han situades les 42 ciutats d'aquest itinerari en un mapa d'Itàlia.

(3) Pàg. 54 de "Un libro capital sobre capiteles".

(4) Narració "El cavaller, les papallones i Joan Miró" del llibre "Incredulitats i devocions" (pàg. 52), Edicions El Balanci, núm. 147.

(5) Inclòs en el llibre "La mirada del idiota" (pàg. 89)

(6) L'hi va dedicar el text "Relación del feliz estado de la república de Calabuch" (del llibre "La mirada..." pàg. 27)

També apareix Calabuch en el "Sixto VI" (pàg. 186), on fa que s'hi vagi a refugiar un dels "possibles" Sixto VI; igual que el Papa Luna ho va fer a Peníscola. La descripció que fa del poblet i els seus habitants coincideix amb la pel·lícula de Berlanga.

(7) Pàgina 189.

EL COLLAGE 45 x 32 cmts.

Títol: " LES RODALIES "

Es obra de F. MARTÍ ROM. 1988.

"ROCABRUNA":

RAUL RUIZ

UN CICLE INEXISTENT, UN POBLE INCREÏBLEMENT VERSEMBLANT.

GOLCONDA: " PALMERAS DE COLORES EN UNA NOCHE ESTRELLADA ".

(Aquest text, que continua del que es va publicar en el "RESSÒ" passat, forma part del llibre "RAUL RUIZ: UNA MIRADA BLAVA PER REINVENTAR EL MÓN", que acaba d'editar el CI NE CLUB ASSOCIACIÓ ENGINYERS de Barcelona (desembre 88) amb motiu d'una sessió en ho menatge seu que es va fer el proppassat 14 de desembre).

El Raul i la Mercè es varen fer una casa a "Les Pobles", al bell mig entre "la caseta del rellotge" i la riera de Riudecanyes (que limita amb Cambrils), entre la carretera i la via del tren. S'hi arriba per un camí des de la carretera que s'inicia just al costat d'una antiga bassa (fa molts anys que resta buida), que casualment va construir quan era jove el meu avi Cisquet.

"Donde uno vive siempre es un palacio" diu el segon punt del "Libro de la Constitución" del Regne de Golconda ("La llave que brilla", pàg. 71). Amics i coneeguts li havien sentit dir: m'en vaig a Golconda, a Mont-roig. Per a ell la seva casa era Golconda.

"...Estoy escribiendo en Golconda, nombre de un cuadro de Magritte y también de una antigua ciudad de la India, famosa por sus riquezas legendarias y por su escuela de pintura"(8). Golconda és un indret idíl·lic on s'hi arriba, qui ho desitja, viatjant per un camí celest; no és un espai purament físic, és un estat d'ànim, un desig. Gran part de la producció literària d'en Raul i, fins i tot gosaria afirmar que la gènesi (l'estructuració mental) de les seves obres, s'havien fet allí. En el seu darrer llibre, aquell meravellós conte infantil que és "La llave que brilla", fa una exposició del que anomenava "El regne de Golconda": "...Había nacido de golpe... imaginaron un lugar tranquilo donde vivir, un país cuajado de flores, rodeado de árboles, con un techo azul por el que anduvieran las nubes y se encendieran las estrellas... hay cosas que no se miden por extensión, sino por intensidad... había multitud de árboles... olivos, algarrobos, un ciprés y una palmera. La palmera había surgido espontáneamente un

día en que apareció en el cielo un arcoiris doble..."(9). Golconda és la interiorització, la zona íntima de ROCABRUNA; és en Raul. I Rocabruna és el seu entorn, des de l'epidermis cap a fora.

RECORREGUT APASSIONAT PER LES ROCABRUNES

(Avís per a navegants: en aquest capítol em proposo analitzar els tres textos publicats sobre ROCABRUNA i referenciar els comentaris i al·lusions que he trobat sobre Rocabruna en la resta de la seva producció literària).

NARRACIONS El primer text publicat fou "Los Vagabundos y el profesor Ribalta", a la revista "Gimlet", nº 5 del juliol del 81 (10); a continuació, i dins del llibre "Un libro capital sobre capiteles", (novembre 82), hi surt el segon: "El díaño" (11).

Al voltant de l'estiu del 84 escriu el tercer (l'últim): "El farero de marina". Poc després, i coincidint amb la presentació d'un número extraordinari de la revista "RESSÒ MONT-ROIGENC" (editada trimestralment a Mont-roig) dedicat a Joan Miró, amb motiu de la seva mort (12), va sorgir la proposta de publicar aquests tres textos de ROCABRUNA a "RESSÒ MONT-ROIGENC".

Vaig fer un text presentació sobre en Raul i ROCABRUNA, i a continuació van anar sortint aquests textos (cadascun es presentava en dues parts, degut a la seva extensió). L'última remesa fou publicada en el número del primer trimestre del 87, amb el Raul ja greument malalt (13).

Posteriorment, i amb motiu de la seva mort, el diari "El País" (20 d'agost de 1987), va publicar "El Farero..."

PRIMERA PEDRA (i d'altres)

Anteriorment he intentat detallar els referents més pròxims d'aquesta ROCABRUNA; ara, per entendre el seu procés crea-

tiu, voldria reproduir unes frases que esdevenen prou explícites. Són d'un text ("El inexistente Sciascia") publicat a la revista "Quimera" (14) on en Raul ens descobreix com ell, fruit d'un viatge a Sicília (15), decideix inventar-se un escriptor: "No me resultó descabellado ni ajeno suponer que, en un pueblecito... hubiera un profesor sumido en un anonimato querido e inmerso en obras tan dispares como atractivas... A partir de esta idea, tenía que buscar un nombre para el pueblo y un nombre para el individuo... no quisiera extenderme más en los prolegómenos de mi impostura..." I, així, clarament i lacònicament crea a "Leonardo Sciascia" i "Racalmuto". Després d'unes breus notes biogràfiques d'aquest, ens explica que un cop iniciada la fal·làcia, calia arrodonir-la (cercant la definitiva credibilitat) presentant una fotografia del "personatge"; l'atzar el fa topar amb una d'antiga del "tío Nicolás" i en endavant aquest serà la imatge d'aquell anomenat "Sciascia" (que, per cert, és la que sempre publiquen ara diaris i revistes). De passada ens comenta alguns fets curiosos de la vida del seu "tío"... i, sorpresa, els camins celests es troben, el laberint

de cicles narratius es torna transparent davant dels nostres ulls: "...se hizo construir en Rocabrana (donde decidió vivir sus últimos años) unos inútiles, desmesurados, exóticos baños turcos..."

Personatges, indrets, situacions es retroben al llarg de l'obra d'en Raul; com "guadianes" afloren i desapareixen, es perllonguen en altres textos.

Aquell "oscuro personaje" Croissant de Petritxol que brolla per primer cop a "El Tirano..." (16), sorgeix de nou a aquell... La constel·lació n²⁴ (5) per introduir el món real del Montroig de Joan Miró: "No es probable que el caballero Croissant de Petritxol a su vuelta de las cruzadas y tras su breve estancia en Taormina, desembarcara en las costas de Cambrils y se dirigiera a la ermita de San Ramón. No

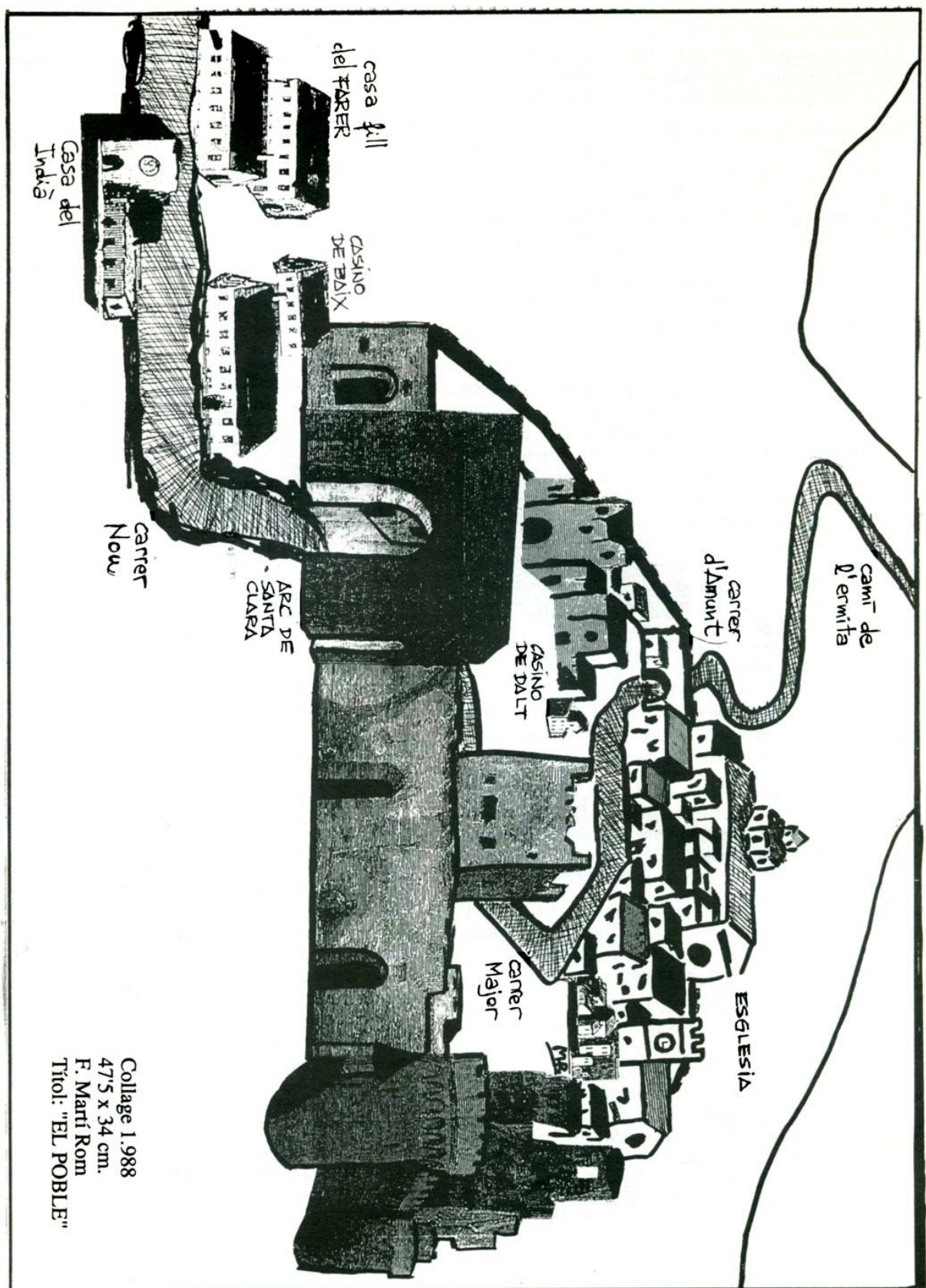
consta por escrito que el caballero cristiano se sintiera atraído por aquella montaña roja..." (17). O bé, apareix (com ja hem vist abans) a "El Diaño" fent aquell itinerari que condueix a Rocabrana: surt en un capítol de la "Historia monacal de la Comarca" que llegeix el personatge d'aquella narració (Manuel Peña) quan va a Rocabrana a visitar la seva famosa abadia.

Haurem de deduir que aquest "Croissant de Petritxol" és una mena de trotador, de rodamon, que passa cavalcant o navegant sense respirar pels textos d'en Raul.

La "circularitat" que li és tan grata (o potser la imatge més exemplar sigui una "cinta de Moebius"), condueix a "La Peregrina..." quan Arnaldo de Monferrat ens explica que "a mis padres no les quedó más remedio que enclaustrarme en la abadía de Rocabrana..." (18) i que junt amb el seu company de cel, la escriuen un llibre "cuya apariencia fuera ortodoxa, pero cuya esencia fuera turbadora... De este modo nació el "De capitellis liber capitalis"...". Cal recordar que aquell "Un libro capital sobre capitales" el va escriure en Raul i el seu company Manuel Pagès.

CARTA DE POBLACIÓ "Los vagabundos..." fou cronològicament la primera narració de Rocabrana i, a més, presenta una sèrie de característiques que la determinen com la primera d'aquest cicle narratiu. És, de les tres, la que pretén una major contextualització: el propi poble, el barri de la Marina, l'ermita de la Verge Negra amb "La Cueva de la Mora", els dos "Casinos", la situació d'alguns carrers, i una recopilació dels personatges més característics (el mestre, el capellà, l'alcalde, el sergent de carrabiners). A més, ens introdueix al que s'esdevé el fil d'aquest text: el professor Ribalta; aquest, no és nadiu de Rocabrana, s'hi ha retirat lliurat a la seva passió (un treball literari i d'investigador), diríem que "viu intel·lectualment" fora del poble, però està atent als esdeveniments que hi succeeixen, es preocupa per ells i -a la seva manera- hi participa.

"El Diaño", un somni mai és precís

en detalls, no afegeix gairebé cap més element per a la concreció de Rocabrúna; tan sols ens assabenta amb un cert detall, d'aquella jove vídua, Mònica, que lloga habitacions als viatgers. El nucli de la narració es desenvolupa al voltant d'un professor d'art medieval, Manuel Peña, especialista en capitells insòlits, que anirà a visitar la remarcable Abadia. És la Rocabrúna de Mònica després de travessar el mirall, un camí celestial, un laberint quotidià on s'endinsa amb delectació.

"El Farero..." és la visió de Rocabrúna des del mar (barri de Marina). Com hem vist en la primera narració, el poble és un nucli organitzat, amb serveis i una vida que gira al voltant de la pagesia; a la Marina es respira un món immensament blau, lluny de la "modernitat". "El Farero..." temporalment se situa prop dels nostres dies, podria correspondre a uns cinquanta o seixanta anys després de "Los vagabundos..." (El temps que hi ha entre el primer fonògraf del poble i la televisió ja generalitzada). Entre l'un i l'altra hi ha hagut, presumiblement, el desenvolupament industrial, el temps (tan a prop per en Raul) de la desaparició de les lluernes (19): els nens de Rocabrúna molt probablement ja no troben cuques de llum quan a les nits d'estiu van a jugar a l'era que hi ha a la sortida del poble.

Viure a la Marina és com una mena d'exili voluntari lluny de la civilització (que és el propi poble), no hi ha "comoditats"; tan sols mar, cel i estrelles. Per això, quan el vell farer (Tomás) es queda sol, sense la seva estimada Elisa, el seu fill se l'endú a casa seva a Rocabrúna. "Como un naufrago se dejaba llevar por corrientes desconocidas que -inevitabilmente- lo llevaban al camino de la ermita... divisaba Marina y el faro..." Se'ns presenta el poble situat al bell mig, entre el llunyà i oblidat mar i la misteriosa i omnipresent muntanya (plena de coves), ambdues, Marina i muntanya, resulten indrets un xic estranys, fronterers a la normalitat que es viu al poble.

Aquesta tranquil·la quotidianitat que es palpa a "El Farero..." es contrasta amb l'ambient "fosc" (solitud, desconfiança i temor) que hi ha a "El Diaño". Són les conseqüències de la proppassada guerra, s'intueix que fou una confrontació civil. Això, i el fet que el foraster arribi amb el seu cotxe, ens fa suposar que l'acció pot situar-se en els anys quaranta.

J.M. MARTÍ ROM
=====

NOTES: (8) Narració "El emblema" del llibre "Un libro..." (pàg. 91. En una nota "evoca-dora" a peu de pàgina amplia i diversifica la informació sobre Golconda. També a "El Tirano..." se cita (pàg. 89): "Gran tipo este Epicuro... Dicen que, cuando se despertaba por las mañanas... expresaba su enormísima alegría asomándose a los jardines de Golconda..."

(9) pàgina 47. (10) pàgina 74. (11) pàgina 49.

(12) En Raul hi va col·laborar reproduint aquell text "...la constelación nº24" al·ludint a la nota 5; en aquell moment encara no s'havia editat "la mirada del idiota", tan sols s'havia publicat a la revista "Nueva lente" núm. 100, pàg. 67 (desembre 80). Per cert, amb motiu del 90 aniversari de Miró, en Raul va publicar un text a "El Periódico": "Miró, el niño nonagenario" (21 d'abril 83), a la pàgina 6.

(13) El text de presentació fou: Raul Ruiz: cercant camins de llum" ("Ressò nº12, 1 er. trim. 85). "Los vagabundos..." aparegué a "Ressò núms. 13 i 14 (2on. i 3er. trim del 85). "El Diaño" en els núms. 15 i 17 (4art. del 86 i 1 er. trim. del 87).

(14) Núm. 46-47 (pàg. 101). Aquest complementava un altre del propi Sciascia ("El inexistente Borges") que forma part del llibre "Mata Hari en Palermo" (Editorial Montesinos, núm. 68), que s'acabava de publicar i havia estat traduït per en Raul.

(15) L'any 1977. És també l'inici del "cicle Taormina", allà en aquell càmping de nom increïble i diví: "Baia dei Coralli".

"ROCABRUNA":

(i 3)

RAUL RUIZ

PRINCIPALS POBLADORS

Si analitzem la caracterització dels personatges que surten en aquests tres textos i el paper que hi compleixen, haurérem de concloure que aquell professor Ribalta és molt probablement un personatge que tornaria a aparèixer en alguna nova narració d'aquest cicle (20). Els altres, s'esdevenen en si mateixos (en aquestes narracions) més episòdics: la jove vídua i el foraster de "El Diaño", Tomàs a "El farero..."; o bé circumstancials: el mestre, el capellà, l'alcalde... de "Los vagabundos", aquell poeta per devoció (Bernabé) que escriu un "Cant a Rocabruna" a "El Diaño" (21)...

El professor Ribalta a "Los vagabundos..." demana perllongar-se. Entra a la narració quan en aquesta ja s'ha produït la presentació del context i ha succeït el fet determinant: la desaparició d'una de les nenes del poble; és un rar i interessant personatge que se situa fronterer a la quotidianitat del poble, que resoldrà l'embolic mitjançant curioses teories filosòfiques, i de qui corrien pel poble parleries d'un trist assumpte (de quan era jove) amb una "tonadillera" a "la capital": "...pero, bueno, esta es otra historia que -quizás- nada tenga que ver con la que nos atañe" (diu en Raul).

El professor Ribalta és un escriptor que, igual que Arnaldo de Montferrat, desenvolupa la seva tasca creadora lluny de l'indret on va nèixer. Podria ésser una versió "casolana" (i contraposada en alguns aspectes) d'aquest. Arnaldo és un viatger, ha fet un llarg itinerari (vida) fins arribar a Taormina, és un cronista de la vida. Ribalta és un sedentari en un poblet, intenta "explicar" el món (de la ment), és un teòric de la VIDA.

Rocabruna sempre ha estat un refugi pels escriptors. Si aventurem que el professor Ribalta hi va viure a la segona desena d'aquest segle (per aquell comentari del fonògraf), cap als anys

cinquanta (a finals?) s'hi "amaga" un sexagenari escriptor americà: Daniel Dickinson (D.D.); aquest personatge és l'objecte central de la investigació que es descriu a l'últim llibre escrit per en Raul: "Hay un lugar feliz lejos, muy lejos" (22).

S'ens diu que va ésser de la generació dels Hemingway, Faulkner..., que s'exilià a Europa (a inicis dels 50?) i, entre altres fets potser més significatius des d'un punt de vista general, que "su fama decayó ostensiblemente hasta el olvido..." i va morir el 23 de maig de 1959 a Rocabruna. Dickinson va tenir més sort que el també americà (i vell) savi de "Calabuch", doncs, va poder acabar els seus dies en el seu estimat poble mediterrà.

Ribalta i Dickinson són dos intel·lectuals auto-reclosos a Rocabruna. El primer és una perllongació de l'antic intel·lectual, en el seu estat més pur: un pensador; el segon, segurament ell mateix rebutjaria tal denominació, i acceptaria ésser tan sols un novel·lista amb algun èxit i un guionista cinematogràfic. És aquest darrer punt que el caracteritza, el defineix millor; és un escriptor proper als nostres dies, que premonitòriament va nèixer tan sols uns mesos després que el cinema (aquell suggerent "Salon Indien"), i que potser el va començar a estimar en algun "nickelodeon". "Yo no conocía el lenguaje técnico del cine, pero sí tenía imaginación cinematográfica... aprendí mucho..." (23) dirà ell; segur que a la seva joventut (com molts d'altres) havia viscut intensament aquells somnis de cel·luloide, o pensat que la vida era una perllongació de la pantalla rectangular, que continuava quan s'apagava el focus lluminós. Com es diu a la novel·la respecte al cinema: "una manera de contar que habría de influir poderosamente en sus últimas novelas..." (24).

Tots els personatges són el personatge diria parafrasejant a Borges. I, a més,

tots tenen quelcom d'en Raul: llegiu el seu llibre "la mirada del idiota" recopilació de textos al voltant del cinema (25).

"Encuentro en Rocabruna con Daniel Dickinson" és el títol d'una entrevista que reproduïx el personatge central de "Hay un lugar..." (aquell D.D. que investiga sobre l'altre D.D.) que va fer un amic seu "hace unos treinta años" (26) "a finales de febrero de 1958" (27); és a dir, qui escriu és contemporani nostre.

Aquesta entrevista s'inicia amb una breu descripció de Rocabruna: "El paisaje de esta región es dulce, sin aristas. Paralela a la costa, corre una cadena de montañas no muy elevadas, que hacia el sur busca encontrarse con el mar... hay melocotoneros..., patatas o alcachofas; hay campos de viñedos... Y, como viejos guardianes, olivos y algarrobos contemplan el paso de las generaciones que se suceden en Rocabruna. Dickinson vive en... una de esas casas... que han ido creciendo y transformándose a medida de las necesidades... la adora. Sobre todo, el amplísimo desván convertido en estudio. Los grandes ventanales dan a los cuatro puntos cardinales..." (27). I un pensa que sí, que això és la Rocabruna que jo conec (he dit Rocabruna?, bé, perdó: Mont-roig), que aquesta casa podria ésser Golconda; a mi m'agrada creure-ho. I veig a Raul assegut a la seva (vella) taula escrivint la quarta narració de ROCABRUNA, aquella que em deia que seria sobre els amors de joventut del professor Ribalta i la "tonadillera", i, de sobte "volver la vista hacia la ventana para comprobar que el mar sigue allí..." (28) o bé que, "el tren desbarata la irisada tela de araña..." (28).

Retrobem per enèsima vegada la grata "circularitat" quan Dickinson pregunta als entrevistadors: "¿Han visitado la abadía? Pues háganlo: encontrarán un claustro curiosísimo, cuyos capiteles..." (29). I un pensa que aquesta Abadía no pot estar situada més que al peu de la muntanya roja de l'ermita de la Verge Negra.

I, finalment, aquell D.D. (que escorcolla en la persona i l'obra de l'altre D.D.) parla d'un opuscle escrit sobre l'Abadía per dos "erudits" locals: el mestre i l'apotecari. Aquests estudien, dibuixen, investiguen sobre els rars signes que hi ha en els capitells i que suposen esculpits per aventurers procedents de la mítica i llunyana Thule; la seva gosadia arriba a intentar demostrar que Colom va nèixer a Rocabruna, i que la ruta del descobriment la va obtenir de la interpretació dels signes d'un d'aquells capitells (30).

Llavors, un se'n recorda que a "Un libro capital..." (31) hi ha un text ("El logograma") en el que ja s'aventura una interpretació propera a aquesta, i on el Raul es confessa: "boticario zumbón y escéptico, humilde e imaginativo". Si, a més, recordem que cadascuna de les narracions d'aquest llibre estan escrites per en Raul i en Manuel Pagès, haurem de concloure que aquest últim adopta el paper del "mestre" d'aquells dos "erudits locals" de Rocabruna. I, recorda extraordinàriament a aquell "Manuel Peña", el viatger de "El díaño".

I, dins d'aquest cercle hi ha: ROCABRUNA.

"...Arnaldo de Montferrat se sentía ya profundamente arraigado en Taormina. Confluían en él, deseo y destino" (32).

NOVES NARRACIONS: POSSIBILITATS INTUÏDES.

=====

Possibilitats intuïdes?. Realment no ho sé. Se'm fa difícil analitzar amb la ment "verge", sense informacions precedents, quins nous textos sobre Rocabruna es pressenteixen en la descripció d'ambients o personatges paral·lels de les tres narracions existents i les seves "perllongacions" en d'altres referències aïllades.

En algun cas, un recorda amb claredat com en Raul havia comentat un possible text sobre el professor Ribalta i la "tonadillera" (ja esmentat abans), o un altre sobre un "indià" (el d'aquella casa davant de la del fill del farer

de Rocabrúna). En altres casos, potser són fruit de petits comentaris marginals d'intuïcions resultat del meu coneixement del Raul, o d'extrapolacions "lògiques" de la seva obra.

Així doncs, veritablement no sé on situar aquestes altres "possibilitats": l'ambient de confrontacions ideològiques/humanes entre els dos casinos de Rocabrúna, una situació que ens remet a aquell temps (també tan estimat pel Raul) del "Risorgimento" italià de la meitat del segle passat, a Sicília, a l'admirada pel·lícula de Visconti "El Gatopardo"; dels personatges, a més dels característics" del capellà, sergent de la guàrdia civil, l'alcalde..., es pot percebre que aquell "don Félix de Belianas", insigne representant del Casino més tradicionalista, però que en el seu interior està un xic a prop de les noves idees ("liberals") de l'altre casino, molt probablement seria el nucli d'un nou capítol.

I, evidentment, no ens podem oblidar del mestre i de l'apotecari ja "avançats" a "Hay un lugar..." i dels seus estudis inversemblants i d'altres elucubracions sobre els críptics capitells del Abadia.

"Vivia allí una especie de cronista de Rocabrúna, un tal Raul Peña, curioso personaje lejano del tópico erudito local, escritor hábil, narrador divagante y dotado del impagable don de la conversación..." (33).

CAMINS CELESTES

Ja sols em resta (desitjar) esperar que molt probablement un dia qualsevol d'inicis dels vuitanta, el fill del farer descobreixi veient la televisió, que el guionista d'aquella pel·lícula antiga "El límite del huracán" és "el senyor americà" que fa anys va viure a Roca-

brúna en aquella casa de les afores del poble, prop del camí que va a la Marina. O que per sant Miquel (patró del poble) l'Ajuntament editi aquell Cant a Rocabrúna que escribia pacientment el Bernabé. O, finalment, que la revista del poble (per què no?: RESSÒ) dediqui un ampli estudi sobre aquella desconeguda "Teologia domèstica" que va deixar inconclusa el professor Ribalta.

I, per acabar amb aquest joc de versemblances, d'itineraris convergents, de propostes que es retroben, m'atreveixo a proposar la que deuria ésser (inevitablement) la narració nº 24 de Rocabrúna: per què no inventar-se a un pintor prou ignorat que neix allí, de jove se'n va a París on farà de model (per exemple) de Picasso en els seus famosos "Arlequins", i acabi fent constructivisme abstracte?; - m'agradaria dir-li "Josep Torres Campalans" però és massa usual i senzill, un camí celeste em duu a batejar-lo com: "Cintu Quadrus" (?) (aquell Jacint que-pinta-quadres). Perdoneu la gosadia.

"...lo que uno escribe es imprescindible, es adorno, mero capricho de una línea sin función. I sin embargo, comprobar asimismo que la realidad se enriquece... se multiplica, se hace pletórica, estallante realidad..." (34).

MARTÍ ROM

(20) En alguna conversa amb el Raul, ja ho havia vançat.

(21) Podria ésser el mateix Bernabé que a "Los vagabundos..." (potser uns 30 anys més jove) evidencia una certa visió poètica: "A nadie se le ocurrió -quizás a Bernabé- que Rocabrúna parecía una luciérnaga avanzando entre matas..."

(22) A la solapa de les tapes del llibre (que va escriure el propi Raul) diu sobre aquesta novel·la: "...los personajes-

habitantes de una ciudad ficticia que se situa al otro lado de la realidad..." Algú, Donald Douglas (també DD, aquests DD recordem massa a RR, Raul Ruiz), des de Nevertown ("Nunca podremos fundar nuestra ciudad de los deseos") indaga, explora sobre Dickinson i s'apropa a Rocabrúna. (23) "Hay un lugar...", pàg 42. / (24) Pàgina 25.

(25) Una altra dada: en Raul i jo vam estar treballant (de l'estiu del 85 fins, pràcticament, finals del 86) en el guió d'alguns curtsmetratges per una sèrie per a la televisió, que per ara s'ha quedat en projecte (això es descriu en un altre dels textos d'aquest llibre).